

בינ"ו

עש"ו

עמ"י

ספר

מנוחה שלמה

על שולחן ערוך הלכות שבת

דיני דש, בורר, מרקד, זורה, טוחן, לש וצובע
סימנים שיט-שכא

ביאור השו"ע והגהות הרמ"א,
עם מקורי הדינים מהגמ' והראשונים, כולל חידושי דינים
שהובאו בספרי האחרונים, ופרטי דינים אקטואליים
שנתחדשו בימינו.

חברתיו וערכתיו בחסד ה' עלי

משה פנירי

מחה"ס אבני שהם, רבית לאור ההלכה,
בית חתנים, כיבוד הורים ומשנת היחוד

פעח"ק ירושלים תובב"א

שנת "הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה" (תשס"ח לפ"ק)

תוכן העניינים

עמ' א

סימן שיט - דין הבורר בשבת

סעיף א - איסור בורר

ברירת אוכל מפסולת - ברירה בדבר שאינו ראוי לאכילה/ שלא בגדולי קרקע - ברירה בכלי העומד לברירה/ שימוש בסכו"ם - שימוש במלחיה שבתוכה גרגרי אורז - בורר אוכל מפסולת ביד ולא לתר - כשהפסולת מרובה על האוכל - גדרי לאלתר - ברירה לפני הסעודה - ברירה לצורך סעודה גדולה - ברירה לצורך שימור/ שיפור הטעם - הבורר באיסור - הבורר לצורך אחר זמן - ברר לאכול ונמלך - הבורר פרי ונמצא רקוב - ברירה לצורך אחרים - ברירה לכבוד האורחים - גדרי לאלתר בבורר לאחרים - ברירה לצורך בהמתו - בורר לצורך חבירו וכוונתו לתקן מאכלו - ברירת ירק מעופש מתוך הטוב.

עמ' כט

סעיף ב - ברירת אוכל מפסולת לבו ביום

עמ' לא

סעיף ג - ברירה בשני מיני אוכלין

ברירה בדבר המעורב - ברירה בדבר המחובר - קילוף פירות שקליפתן נאכלת - קילוף תפוחי זהב - שימוש במקלף - חיתוך פרי שחלקו רקוב/ שקליפתו משוחה בחומר אסור - הסרת גלעיני הפירות - הסרת גלעיני אבטיח/ מלון/ צימוקים - הסרת עוקצי הפרי - הסרת עצמות דגים - הסרת עור הדג - הסרת גלעין לימון עם קצת מהסלט - הסרת פרי רקוב - הסרת תווית שע"ג חלה/ נייר אפיה שע"ג עוגה/ נייר עטיפה - ברירת פרי ע"מ לאכול לאלתר את הפרי הנשאר - כשרוצה לאכול משניהם - ברירת מה שאינו חפץ לצורך חבירו - גדרי לאלתר בבורר מין מחבירו - שני מיני דגים וחתיכות בשר ועוף - ברירת פירות שאינם נוגעים זה בזה - סכו"ם המעורב בשאריות המאכל - ברירת מאכלים המונחים במקרה - ברירת ספרים - הסרת מין כדי להגיע למין שתחתיו - הסרת פסולת כדי להגיע לאוכל שתחתיה - ברירה בדבר לח - הוצאת חתיכות מהרוטב - מיון דברי מאכל - מיון ספרים - מיון סכו"ם תוך כדי פינוי והדחה - שטיחת תערובת כדי למיינה - ברירה מכל הבא ליד - ברירה במין אחד - פירות מתוקים וחמוצים/ חלקי עוף/ מצות שלמות ושבורות - הפרדת החלמון מהחלבון.

עמ' עג

סעיף ד - ברירת פסולת מתוך אוכל

ברירת חלק מהפסולת - ברירה בשעת אכילה ממש - כשהאוכל מרובה על הפסולת -

בסיפא פסק שאסור לערות שומן מן הרוטב, י"ל ע"פ מסקנת מ"ר האור לציון זצ"ל, ששפיכה מכלי כמה כברירה בקנן ותמחוי, נמצא שהחיי אדם בשיטה שלישית, והוא שבעיקר הדין ס"ל כהמ"א שמה שנפרש מהכלי הוא הדבר המתברר, אלא שגם אם שופך מהכלי את האוכל ע"מ לאוכלו לאלתר, יש לאסור מצד דהו"ל כבורר בקנן ותמחוי.

והמ"א ס"ל שאין זה בגדר בורר בקנן ותמחוי שמניחין בהם את התערובת וע"י פעולת הנענוע נפרשים זה מזה, דהא בסתם כלי אי אפשר להפרידם ע"י נענועו, ונמצא שהברירה נעשית בצירוף תכונת הכלי בסיוע הדי, משא"כ בנידון דידן שהשכר מונח ועומד בכלי הנועד לשומרו, ועיקר הפעולה נעשית בידו, וכיון שסובר שמה שנפרש החוצה הוא הנברר, הו"ל כבורר אוכל מפסולת בידו לאלתר דשרי. וכ"כ בשו"ע הרב (סי"ח) שכיון שאינו בורר ע"י כלי אלא שמערה מכלי לכלי, עיקר הברירה נעשית ע"י ידיו ואינו חשוב בורר בכלי אלא כשמסגן בסודר או בכפיפה. ומ"ש האור לציון להקשות על המ"א מפשט דברי השו"ע המורין שגם לאלתר אסור וכבר קדמו בשו"ת דברי נחמיה סי' כא, הביאו בדה"ש סי' קכה סקכ"א, י"ל שמה שסתם השו"ע משום שפעמים שבורר כן לבו ביום, ואה"י שלאחר מותר.

שמערה בתוכו כדי שיסתגן היטב, בזה אפילו לאלתר אסור אם אינו מפסיק כשמתחילין הניצוצות לירד משם. וגם מה שנקטו הח"א והשו"ע הרב במשנה אחרונה החשיב כפסולת מתוך אוכל ולדבריהם משמע דיהא חייב חטאת, לדידי אין זה בורר כל כך, דהא בגמ' לא נזכר דחייב, ואשר על כן כתב לפרש הלכה זו באופן אחר, דאפשר דהכא חשיב כבורר בקנן ותמחוי, כיון שהכלי מסייע נמי לברירה, כך שאין שנפרש מ"מ יהא אסור בכל ענין אף לאלתר, ולפ"י השו"ע אסור בכל ענין, ומ"מ איסורא הוא דאית ביה ולא חיובא דאורייתא. עכת"ר.

וצריך לי עיון בדבריו של רבינו הגדול זצ"ל, דהא עמ"ש שהח"א ס"ל כשו"ע הרב, דהנה הח"א סיים שם וז"ל: "ופשטא דאסור לערות שומן מהמאכל, דהא השומן הוי כפסולת, ופסולת מתוך האוכל אסור לכ"ע אא"כ שמערה גם כן מהרוטב". עכ"ל. וזה ממש כדברי המ"א, שכתב כן לשיטתו שמה שנפרש מהכלי הוא הדבר המתברר. ויתר על כן, בריש דבריו כתב שצריכין "ליזהר" שלא ישפוך כל הצלול מן הקפה השחוק דהוי כבורר, ומכל שכן כשאינו שותה עכשיו רק שמשגל לבו ביום, ואילו בסיפא כתב פשיטא "שאסור" דחמיר טפי מלשון צריך ליזהר. אמנם לעצם דבריו שנראין סותרין זה את זה שברישא אסר אפילו לשפוך ע"מ לשתות לאלתר, ואילו

אותם המכנינים מע"ש תמצית תה ע"י עירוי חמין ע"ג שקיות תה, נראה שרשאים לשפוך בשבת גם את שאריות התמצית המעורבת עם השקיות, דבכה"ג שהשקיות ניכרות בפני עצמן ואין מי התמצית מעורבת עם עלי התה שבתוכן, לא הוי בורר כלל, וכיון שעושין כן כדי לשתות לאלתר, יש להקל. ואם בא להוציא שקית ולנערה ע"מ שהתמצית שבתוכה תטוף לתוך הכלי, יש שדנו לאסור משום בורר דומיא דמ"ש מרן בסוף הסעיף (שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צט אות ב), ואילו בשש"כ (פ"ג הערה קכה) כתב ממשמה דהגרש"ז אירבאך זצ"ל להקל בזה לשיטתיה דכלי המיוחד לבורר לצורך שימוש מידי בלבד, אפשר דאינו בכלל האיסור לבורר בכלי.

ואם אינו משהה את השקית אלא נוטלה מתוך שאר השקיות ומניחה מיד בכלי אחר, כגון בכלי שני שיד סולדת בו, וק"ל שאין בישול אחר בישול בכה"ג שעירה על גבן מע"ש, ועוד דבלא"ה ק"ל שכלי שני אינו מבשל, לכ"ע אין לחוש לטפין הנופלות ממנה בינתיים, וזאת ע"פ מ"ש בשו"ע סי' שכד ס"א שנוטל תבן בכברה ונותן לתוך האבוס.

עירוי קפה מכלי לכלי

בחי אדם הנ"ל, כתב שיש ליזהר גם בשפיכת קפה והשאת השחוק

ולדינא, הא נתבאר שלכו"ע אין איסור זה אלא מדרבנן, וכמ"ש ג"כ הפמ"ג (במש"ז ס"ס שיט) שמערה מכלי לכלי הוא מדרבנן, ולכן לא גזרו במניח מקצת כמו שגזרו כן בבורר דאורייתא, וסברתו משום שאין בורר דאורייתא בשכר ויין משמרו אלא בבורר במשמרת שעל ידה מסתננין לגמרי, משא"כ בכה"ג שאינם מסתננין כראוי והו"ל כבורר אוכל ופסולת מפסולת, וכיון שכן שפיר איכא למיסמך על שיטת המ"א שבמערה לאלתר מותר, ובפרט שהסכימו לדבריו רוב האחרונים, שכ"פ הא"ד סקכ"ג, התוספת שבת סקכ"ח, הבית מנוחה אות מו, המ"ב סקנ"ה, ובכה"ח סקקי"א.

שימוש בתמצית עלי תה

בבית מנוחה (אות מח), כתב שלפ"ז יש ליזהר בשפיכת תמצית תה מתוך עלי התה גם באופן שאין חשש סינון, שלא לשפוך כי אם בנחת ושלא ישפוך כל התמצית אלא ישאיר חלק ממנה, וע' בשביתת השבת (סקכ"ט) שלא ראה נוהרים בזה, אמנם כשעושה זאת לצורך לאלתר, לית לן בה, וכ"פ בכה"ח (סקקי"ג), ובכדה"ש (סקכ"א) הסביר פנים להתיר בזה, דכיון שהוא שופך בלא כוונה לשם ברירה אלא שרוצה בתמצית, אין לאסור לשפוך התמצית בשביל שעלי התה מתעכבים בכלי, כיון שאין כוונתו לסינון.